

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Tertiam Partem Summæ Theologiæ. Cum Commentariis
Reuerendiss. D. Thomæ de Vio Caietani Cardinalis S. Sixti, Et Opvscvlis
Eivsdem In tres Tomos distinctis

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

1. Vtrum hæc sit conueniens forma huius sacramenti, hoc est corpus, & c.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72797](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72797)

A QVÆSTIO LXXVIII.

¶ Super Questionis 78. Artic. primum.

De forma sacramenti Eucharistiæ, in sex articulos diuisa.

DEINDE cōsiderandum est de forma huius sacramenti.

Et circa hoc quaruntur sex.

¶ Primo, Quæ sit forma huius sacramenti.

¶ Secundo, Vtrū sit conueniēs forma cōsecrationis panis.

¶ Tertio, Vtrū sit conueniēs forma cōsecrationis sanguinis.

¶ Quarto, De uirtute utriusque formæ.

¶ Quinto, De ueritate locutionis.

¶ Sexto, De cōparatione unius formæ ad aliam.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum hæc sit forma huius sacramenti, si, hoc est corpus meum, & hic est calix sanguinis mei.

AD PRIMVM sic proceditur.

Vt q̄ hæc non sit forma huius sacri, hoc est corpus meū, & hic est calix sanguinis mei. Illa enim uerba n̄r̄r̄ pertinere ad formam huius sacri, quib. Christus corpus suum & sanguinē consecrauit: sed Christus ante benedixit panem acceptum, & postea dixit, Accipite & comedite, hoc est corpus meū (ut h̄r̄ Marthæ 26.) & similiter fecit de calice. ergo prædicta uerba non sunt forma huius sacri.

¶ 2 Præter Eusebius emissenus dicit, q̄ inuisibilis sacerdos uisibilis creaturas in suum corpus conuertit, dicens, Accipite, & comedite, hoc est corpus meū, ergo totum hoc v̄r̄ pertinere ad formam huius sacramenti. & eadem ratio est de uerbis pertinentibus ad sanguinem.

¶ 3 Præter. In forma baptismi exprimitur persona ministri & actus eius, cum d̄r̄, Ego te baptizo: sed in præmissis uerbis, nulla sit mentio de persona ministri, nec de actu eius. ergo nō est conueniens forma sacramenti.

¶ 4 Præter. Forma sacramenti sufficit ad perfectionem sacramenti: unde sacramentum baptismi quōque perfici potest solis uerbis formæ prolatis, omnibus alijs prætermisissis. si ergo prædicta uerba sunt forma huius sacramenti, uideretur q̄ aliquando posset hoc sacramentum perfici his solis uerbis prolatis, & omnibus alijs prætermisissis, quæ immissa dicuntur.

In r̄sione ad quartum primi articuli specialiter notandū occurrit, q̄ Scotus in 8. dist. 4. in dubium ita uertit, qd̄ ambiguum relinquit, an sola uerba cōsecrationis prolata a sacerdote sufficiant hoc sacm̄, prætermisissis alijs, quæ in canone missæ continentur, motus r̄ōne in littera allata, q̄ uerba h̄m̄j debet ex uerborū significare hoc esse corp̄ Christi, alioquin nō significarent qd̄ efficiat hoc sacm̄, sed prætermisissis alijs, hoc non significaret sed significaret hoc esse corpus sacerdotis ex uerborū licet ex intentione significaretur esse corpus Christi. Scito igitur, dupliciter uerba hæc p̄ferri a sacerdote, si recitauerit & significatiue Et si ad recitationē spectet, opinio sequitur Scotus ab auctore improbatā rōnabilis inuenitur, qm̄ non recitauerit hoc esse corpus Christi, nisi prærecitauerit Christum dixisse, hoc est corpus meū, & quod ad hoc, i. recitationis uim procedit rō adducta sed si uerba hæc significatiue solū cōsiderent, cū proferunt a sacerdote in p̄sona Christi, ex hoc ipso, q̄ sacerdos dicit ea in p̄sona Christi, significant hoc esse corpus Christi. Et cōparando hos duos modos proferendi adiuuicē, secundus p̄p̄o derat primo, p̄p̄ duo: tum, quia recitauerit uerba tenent materialiter, tum, quia recitauerit sacerdos, nō cōstitit in p̄sona Christi, sed recitat Christum cōsistentē. In cōcilio autē Florent. sub Eugenio 1111. legitur hæc uerba, sacerdos in p̄sona Christi in hoc ipso quod intendit cōficere sacramentum, sufficit ad exprimendum ex uerborum, hoc esse corpus Christi, dicendo in p̄sona Christi, hoc est corp̄ meum. Et hac ratione motor est auctor, ut patet in littera.

4. dist. 8. q. 5. art. 2. & 3.

Referent de conse. dist. c. quia corpus assumptum.

In arg. 1. p̄sta.

dicuntur.

pertingat ad totum uinum consecratum, & fiat permixtum, erit aliud numero, & non remanebit ibi sanguis Christi: si uero fiat tam parua alicuius liquoris adiunctio, quod non possit diffundi per totum, sed usque ad aliquam partem specierum, desinet esse sanguis Christi sub illa parte uini consecrati, remanebit tamen sub alia.

AD PRIMVM ergo dicendū, quod Innoc. III. dicit in quadam Decret. q̄ ipsa accidentia uinum appositum uidentur afficere: quia si aqua fuerit apposta, uini saporem assumit: contingit igitur accidentiā mutare subiectum, sicut & subiectum contingit accidentia permutare. cedit quippe natura, & uirtus supra cōsuetudinem operatur. hoc tamen non est sic intelligendum, quasi idem numero accidens, quod prius fuit in uino ante cōsecrationem, postmodum fiat in uino appposito: sed talis permutatio fit per actionem. nam accidentia uini remanentia, retinent actionem substantiæ secundum prædicta: & ita immutando, afficiunt liquorem appositum.

AD SECUNDVM dicendum, quod liquor appositus uino consecrato, nullo modo miscetur substantiæ sanguinis Christi: miscetur tamen specibus sacramentalibus: ita tamen quod permissione facta, corrumpuntur prædictæ species, uel in toto, uel in parte, secundum modum quo supra dictum est, quod ex speciebus illis potest aliquid generari. & si quidem corrumpantur in toto, nulla iam remanet questio: quia iam totum erit uniforme. si autem corrumpantur in parte, erit quidem una dimensio secundum continuitatem quantitatis, nō tamen una secundum modum essendi: quia una pars eius erit sine subiecto, alia erit in subiecto: sicut si aliquod corpus constituatur ex duobus metallis, erit unum corpus secundum rationem quantitatis, non tamen unum secundum speciem naturæ.

AD TERTIUM dicendum, quod sicut Innoc. III. dicit in Decretali prædicta, si post cōsecrationem calicis aliud uinum mittatur in calicem, illud quidem non transit in sanguinem, neque sanguini commiscetur: sed accidentibus prioris uini commiscetur, corpori quod sub eis later, undique circumfunditur, non madidans circumfusum: quod quidem intelligendum est, quando non fit tanta permissio liquoris extranei, q̄ sanguis Christi designat esse sub toto: tunc enim dicitur undique circumfundi, non quia tangat sanguinem Christi, secundum eius proprias dimensiones, sed secundum dimensiones sacramentales, sub quib. continetur: nec est simile de aqua benedicta: quia illa benedictio nullam immutationem facit circa substantiā aquæ, sicut facit cōsecratio uini.

AD QUARTVM dicendum, quod quidam posuerunt, quod quantumcumque parua fiat extranei liquoris permissio, substantia sanguinis Christi desinit esse sub toto, & hoc ratione inducta: quæ tamen non cogit: quia magnum & paruum diuersificant quantitatem dimensionam, non quantum ad eius essentiam, sed quantum ad determinationem mensuræ. Similiter etiam liquor appositus, adeo potest esse paruus, quod sua paruitate impeditur, ne distendatur per totum, & non solis dimensionibus, quæ licet sint sine subiecto, tamen obstant alteri liquori, sicut & substantia, si ibi adesset secundum ea, quæ præmissa sunt.

dicuntur. quod tamē videtur esse falsum: quia ubi verba alia praetermitterentur, praedicta verba * acciperentur ex persona sacerdotis proferentis, in cuius corpus & sanguinem panis & uinum non conuertuntur nō ergo praedicta verba sunt forma huius sacramenti.

Lib. 4. cap. 4. Paulo a pri. cap. 10. 4.

SED CONTRA est, qd Amb. * dicit in lib. de sacramentis: consecratio fit uerbis & sermonibus Domini Iesu: nam per reliqua omnia quae dicuntur, laus Deo refertur, oratione petitur pro populo, & regibus, pro ceteris ubi autem sacramentum conficitur, iam non suis sermonibus sacerdos utitur, sed utitur sermonibus Christi. ergo sermo Christi hoc conficit sacramentum.

RESPON. Dicendum, quod hoc sacramentum ab alijs sacramentis differt in duobus: primo quidem, quantum ad hoc, qd hoc sacramentum perficitur in consecratione materiae: alia uero sacramenta perficiuntur in usu materiae consecratae. Secundo, quia in alijs sacramentis consecratio materiae consistit solum in quadam benedictione, ex qua materia consecrata accipit instrumentaliter quandam spirituales uirtutem, quae per ministrum, qui est instrumentum animatum, potest ad instrumenta inanimata procedere: sed in hoc sacramento consecratio materiae consistit in quadam miraculosa conuersione substantiae, quae a solo Deo perfici potest: unde minister in hoc sacramento perficiendo, non habet alium actum, nisi prolationem uerborum, & quia forma debet esse conueniens rei, ideo forma huius sacramenti differt a formis aliorum sacramentorum in duobus. primo quidem, quia formae aliorum sacramentorum important uisum materiae, puta baptismationem uel consignationem: sed forma huius sacramenti importat solum consecrationem materiae, quae in transubstantiatione consistit: puta cum dicitur, hoc est corpus meum, uel, hic est calix sanguinis mei. Secundo, quia formae aliorum sacramentorum proferuntur ex persona ministri, siue per modum exercentis actum, sicut cum dicitur, ego te baptizo, uel, ego te confirmo: siue per modum imperantis, sicut in sacramento ordinis dicitur, Accipe potestatem, &c. siue per modum deprecantis, sicut cum in sacramento extreme unctionis dicitur, per ista uentio-nem & nostram intercessionem, &c. sed forma huius sacramenti profertur quasi ex persona ipsius Christi loquentis, ut detur intelligi, quod minister in perfectione huius sacramenti nihil agit, nisi quod profert uerba Christi.

Id. habet in lib. 4. de sacro. altaris mysterio. c. 6. circa fin.

AD PRIMUM ergo dicendum, qd circa hoc est multiplex opinio: quidam enim dixerunt, qd Christus, qui habebat potestatem excellentie in sacramentis, absque omni forma uerborum hoc sacramentum perfecit, & postea uerba protulit, sub quibus alij post modum consecrarent: quod uidentur sonare uerba Innocen. III. * dicentis, sane dici potest, qd Christus uirtute diuina consecit, & postea formam expressit, sub qua postea benediceret: sed contra hoc expresse sunt uerba euangelij, in quibus dicitur, quod Christus benedixit, quae quidem benedictio aliquibus uerbis facta est. unde praedicta uerba Innocen. sunt opinatiue magis dicta, quam determinatiue: quidam autem dixerunt, qd benedictio illa facta est quibusdam alijs uerbis nobis ignotis, sed nec hoc scire potest: quia benedictio consecrationis, nunc perficitur per recitationem eorum, quae tunc acta sunt. unde si tunc per haec uerba non est facta consecratio, nec modo fieret: &

F ideo alij dixerunt, qd illa benedictio eisdem etiam uerbis facta est, quibus modo fit: sed Christus ea bis protulit. Primo quidem, secrete ad consecrandum: secundo, manifeste ad instruendum. sed nec hoc scire potest: quia sacerdos consecrat, proferens haec uerba, non ut a Christo in occultis benedictione dicta, sed ut publice prolata. unde cum non habeant uim huiusmodi uerba, nisi ex Christi prolatione, uidetur quod etiam Christus manifeste ea proferens consecraverit. & ideo alij dixerunt, quod euangelista non semper eundem ordinem in recitando seruauerunt, quo res sunt gestae, ut patet per Augustinum * in lib. de Consensu euangelistarum. unde intelligendum est ordinem rei gestae, sic exprimi posse, Accipiens panem benedixit, dicens, hoc est corpus meum, & deinde fregit, & dedit discipulis suis: sed idem sensus haberi potest etiam uerbis euangelij non mutatis: nam hoc participium, dicens, concomitantiam quandam importat uerborum prolatorum ad ea quae praecedunt: nō autem oportet quod haec concomitantia intelligatur solum respectu ultimi uerbi prolatis, quasi Christus tunc ista uerba protulerit, quando dedit discipulis suis: sed potest intelligi concomitantia respectu totius praecedentis, ut sit sensus, dum benediceret, frangeret, & daret discipulis suis, haec uerba dixit, Accipite, &c.

Loca collig. ex 4. 3. & 4. 31. & 4. 42.

H AD SECUNDUM dicendum, quod in his uerbis, Accipite & comedite, intelligitur usus materiae consecratae, qui non est de necessitate huius sacramenti (ut supra habitum est) † & ideo nec haec uerba sunt de substantia formae: quia tamen ad quandam perfectionem sacramenti pertinet materia consecratae usus (sicut operatio non est prima, sed secunda perfectio rei) ideo per omnia ista uerba exprimitur tota perfectio huius sacramenti: & hoc modo Eusebius intellexit * his uerbis confici sacramentum, quantum ad primam & secundam perfectionem ipsius.

Q. 74. ar. 7.

Loca citato in arg.

AD TERTIUM dicendum, qd in sacramento baptismi minister aliquem actum exercet circa uisum materiae, qui est de essentia sacramenti, quod non est in hoc sacramento: & ideo non est similis ratio.

I AD QVARTUM dicendum, quod quidam dixerunt, hoc sacramentum perfici non posse, praedictis uerbis prolatis, & alijs praeter missis, praecipue quae sunt in canone missae: sed hoc patet esse falsum, tum, ex uerbis Amb. * supra inductis: tum etiam, quia canon missae non est idem apud omnes, nec secundum omnia tempora, sed diuersa sunt a diuersis appositae. unde dicendum est, qd si sacerdos sola uerba praedicta proferret cum intentione conficiendi hoc sacramentum, perficeretur hoc sacramentum: quia intentio faceret, ut haec uerba intelligerentur quasi ex persona Christi prolata, etiam si uerbis praecedentibus hoc non recitaretur: grauius tamen peccaret sacerdos sic conficiens hoc sacramentum, ut potest ritum ecclesiae non seruans: nec est simile de baptismo, quod est sacramentum necessitatis, defectum autem huius sacramenti potest supplere spiritualis manducatio, sicut Augustinus † dicit.

In argu. sed contra.

Tract. 26. in Ioan. 10. 9. Colligitur etiam ex eo qd ex Aug. referunt de conse. 2. c. Nulli.

ARTICVLVS II.

Utrum haec sit conueniens forma consecrationis panis hoc est corpus meum.

A D SECUNDUM sic proceditur. Videtur qd haec non sit conueniens forma consecrationis panis,

Supr. q. 66. ar. 8. cor. b. q. 84. artic. cor. & infra q. 83. artic. ad 1.